

⁶⁵ Там само. – Ф.5. – Оп.1. – Спр.18. – Арк.31.

⁶⁶ Красная Армия. – 1919. – 16 июля.

⁶⁷ ЦДАВО України. – Ф.3204. – Оп.1. – Спр.81. – Арк.41.

⁶⁸ Там само. – Арк. 68.

On the basis of the investigated material, the author of article shows evolutionary process of forming political position the well-know commander Nykyfor Hryhoriev – in period civil war in Ukraine in the first of XX cen.

Ю.А.Бабюх*

СТВОРЕННЯ АВТОНОМНОЇ МОЛДАВСЬКОЇ СРР: ПРИЧИНИ І НАСЛІДКИ

Стаття присвячена висвітленню причин та процесу становлення Автономної Молдавської СРР, проблем, що виникли у ході реалізації цього політичного проекту та радянських методів їх вирішення.

12 жовтня 2009 р. виповнилося 85 років із моменту проголошення Автономної Молдавської Радянської Соціалістичної Республіки у складі УСРР. Це державно-політичне утворення з моменту створення й до наших днів не має однозначної, чіткої оцінки як з боку політиків і державних діячів, так і серед істориків. У даному дослідженні ми спробуємо визначити причини утворення Автономної Молдавської Радянської Соціалістичної Республіки; проблеми, що супроводили цей процес, а також заходи, за допомогою яких влада СРСР та УСРР їх вирішувала.

Питання створення молдавської автономії в різних аспектах висвітлювали радянські вчені. Зокрема, у працях С.Афтенюка, що охоплюють період 1917–1941 рр., характеризуються політичні фактори утворення Республіки¹. А.Репіда провів комплексне дослідження створення Автономної Республіки, глибоко проаналізував історичні джерела, зокрема рішення політбюро ЦК РКП(б), що були визначальними при обранні місця й форми державності молдаван України². Процес створення Молдавської АРСР досліджувався в роботі Б.Віленського³.

Після розпаду СРСР та утворення на його території незалежних держав виникли передумови для об'єктивного дослідження історії Молдавської Автономної Республіки. Одними з перших таку спробу здійснили В.Боечко, О.Ганжа та Б.Захарчук⁴. В їхньому дослідженні у контексті проблеми кордонів розглянуто адміністративні зміни, що відбулися у Придністров'ї в період утворення автономної республіки.

Ідея створення молдавської державності на лівобережжі Дністра (у складі радянської України) була пов'язана з новим злетом революційної ініціативи в лавах більшовицької партії, що керувалася логікою продовження (після деякої перерви) боротьби за «світову революцію». Вирішення бессарабського питання було завданням-мінімум, тоді як завдання-максимум полягало в тому, щоб розпалити полум'я революції на балканському напрямку, революціонізувати ситуацію в південно-східній Європі⁵.

Слід відмітити, що в діяльності з її створення активну участь брали члени «ініціативної групи»; спеціальна комісія ВУЦВК, яку командували в Придністров'я; делегації бійців та командирів 2-го кінного корпусу, яким командував Г.І.Котовський. У цій роботі також брала участь комісія студентів і викладачів молдавсько-румунського відділення Університету народів Заходу (їх робота зводилася насамперед до ознайомлення зі становищем краю, участю у зборах та мітин-

* Бабюх Юрій Антонович – аспірант центру теоретико-методологічних проблем історичної регіоналістики Інституту історії України НАНУ.

гах трудящих, бесідах із населенням про внутрішнє та зовнішнє становище Радянського Союзу, про політику комуністичної партії та радянського уряду. На таких зборах трудящі майже всіх міст і сіл Придністров'я ще до початку вересня 1924 р. виразили прагнення до створення Молдавської АРСР і прийняли резолюції із проханням прискорити цей процес). Проте, основна робота зі створення автономії була покладена на ЦК КП(б)У та ВУЦВК.

«Вісь Бессарабія – Румунія – Балкани, як штик, що вспорює південно-західне «підбрюштя» буржуазної Європи, – ось ціль, заради якої досвідчені революціонери почали свою діяльність і породили ідею про створення молдавської автономної республіки, – вважає придністровський політолог Д. Соїн. – Про штучний характер МАСРР говорить вже той факт, що етнічні молдавани на території автономії були в явній меншості. Але для цілей, що поставили автори проекту, це не мало значення. Навіть якби в усій МАСРР не проживало жодного молдаванина, їх би просто призначили на партійних зборах»⁶.

Як бачимо, утворення молдавської автономії на південному заході України мало сприяти створенню стратегічного клину, геополітичного плацдарму для здійснення нового революційного прориву на Балкани, коли б для цього склалися сприятливі зовнішньополітичні умови. «Розповсюдження радянської влади на терени Бессарабії має тим більше значення, що цей край впирається на півночі і сході в Буковину та Галичину, русинське населення яких повністю на боці УСРР і СРСР, а на півдні в Добруджу з болгарським населенням»⁷. Вирішальну роль тут відігравали мотиви революційного й геополітичного характеру, оскільки представники «ініціативної групи» на чолі з Г.Котовським (група бессарабських біженців і румунських політичних емігрантів у складі 11 осіб (А.Бедулеску, П.Ткаченко, С.Тікельман, А.Ніколау, І.Діческу-Дік та інші), що звернулися в ЦК РКП(б) із доповідною запискою про необхідність створення Молдавської Соціалістичної Республіки), будучи переконаними інтернаціоналістами, не надавали національній мотивації великого значення (пізніше цей фактор став надзвичайно актуальним і, відповідно, суперечливим).

Тобто, відмічаючи зовнішньополітичне значення Молдавської республіки, слід сказати, що вона мала відігравати роль політико-пропагандистського плацдарму, з якого б більшовики розповсюджували свій вплив на населення Бессарабії, Румунії та в решті всього балканського регіону. У згаданій вище доповідній записці зазначалося, що «Молдавська республіка може відіграти ту ж роль політико-пропагандистського фактору, що й Білоруська республіка по відношенню до Польщі, і Карельська – по відношенню до Фінляндії. Вона слугувала б об'єктом привертання уваги та симпатій бессарабського населення й дала б ще більший привід претендувати на возз'єднання з нею Задністров'я»⁸. Ідею підхопив не лише Г.Котовський, а й М.Фрунзе, який особисто виступав за те, щоб Молдавська республіка була включена до складу УСРР⁹. М.Фрунзе у доповідній записці з цього приводу писав: «Створення хоча б невеликої території Молдавської республіки чи області стане в наших руках могутньою зброєю для впливу на настрої робітничо-селянських мас Бессарабії з приводу закріплення надій на звільнення від румунського гніту»¹⁰. Тобто, у той період цей акт розглядався як можливість розпалити вогнище світової революції на Балканах і в Центральній Європі. Для цього у процес створення Молдавської АРСР залучили близько 300 тис. громадян Бессарабії, які змушені були покинути рідні краї через кривавий політичний терор Румунії і оселитися в СРСР. У Москві, Харкові та інших містах проводилися збори та мітинги бессарабців, на яких вони висловлювалися за створення автономної молдавської республіки та приєднання до неї Бессарабії.

Однак, Бессарабія формально перебувала у складі Румунії, тому створення Молдавської республіки могло викликати національно-територіальні міжнародні суперечки, про що попереджав комісар іноземних справ, відомий радянський

дипломат Г.Чичерін. Зокрема, він зазначав, що ця проблема потребує уважної підготовки. Закликав зважати на міжнародну ситуацію, зокрема на «експансіоністські претензії румунського шовінізму», доводив, що виявлення великої кількості молдаван на українській території лише посилить позиції румун у суперечці з питань Бессарабії¹¹.

Г.Чичерін мав рацію. 1924 р. було закладено «вибухівку» на багато років наперед. Відповідаючи на запит депутатів румунського парламенту, стривожених створенням радянської Молдавії, прем'єр-міністр країни Й.Бретіану зауважив: «Ми (румуні) не можемо бути схвильованими, а навпаки, можемо лише радіти, що сусідня держава визнала, що в наших територіальних претензіях ми не пішли так далеко, як потрібно було б»¹². Цей вислів прем'єра цитували у Придністров'ї в 1989–1990 рр., коли в Кишиневі згадали про свою румунську ідентичність і влаштували в 1992 р. військове вторгнення в регіон, населення якого не захотіло приймати латинську граматику та підручники історії з Бухареста.

Але на той час ідея створення Молдавської Республіки потрапила на сприятливий ґрунт, яким, окрім геополітичного чинника, виявилася й політика непу. Економічні зрушення, розширення місцевої ініціативи, демократизація суспільного життя позитивно позначилися на національно-державному будівництві в радянських республіках. У рамках проведення політики «коренізації» створювалися автономні республіки, автономні області та національні округи. У 1920–1923 рр. були утворені башкирська, дагестанська, карельська, бурят-монгольська та інші автономні радянські соціалістичні республіки; у 1924 р. були утворені туркменська та узбецька радянські соціалістичні республіки. Тож коли 1924 р. постало питання про створення молдавської автономної республіки, це мало кого здивувало.

У радянській історіографії зазначалося, що важливу роль у створенні автономної молдавської республіки відіграло утворення Союзу Радянських Соціалістичних Республік, яке увінчало розвиток форм співробітництва «братніх радянських республік» і стало заключним етапом їхнього об'єднавчого руху¹³. У контексті об'єднавчого руху подавалася і вся історія утворення молдавської радянської автономії. Зокрема, наголошувалося, що на численних зібраннях робітників і селян Придністров'я та біженців із Бессарабії й Румунії у 1923–1924 рр. приймалися резолюції, в яких молдавський народ просив радянську владу про створення Радянської Молдавії, пізніше вітав відповідні рішення та перші кроки урядів УСРР і СРСР з утілення на практиці цих побажань. Багатократно повторювалося, що 2 березня 1924 р. на мітингу бессарабців, що проживають у Москві, прозвучав заклик приєднуватися до протесту, влаштовувати мітинги й збори та підтримати політику уряду СРСР щодо Бессарабії¹⁴. На загальних зборах батраків села Дубоссари 31 серпня 1924 р. було прийнято рішення підняти питання перед губвиконкомом про створення молдавської соціалістичної республіки¹⁵.

Насправді утворення Автономної Молдавської Радянської Соціалістичної Республіки у складі Української Радянської Соціалістичної Республіки проходило в складній політичній боротьбі, що розгорнулася між різними державними органами та державно-політичними діячами. Ще у 1923 р., коли виникла ідея створення цієї республіки, Г.Котовський та ініціативна група готувалися до зустрічі з В.Леніним. Воєначальник був переконаний, що Ленін «зрозуміє сподівання молдаван» і підтримає проект¹⁶. Однак через смерть останнього зустріч не відбулася. 4 лютого 1924 р. ця група направила в ЦК РКП(б) і в ЦК КП(б)У вже згадувану доповідну записку про необхідність створення Молдавської Радянської Соціалістичної Республіки. У ній, зокрема, зазначалося, що на лівому березі Дністра, в колишній Херсонській та Подільській губерніях, компактно проживають не менше ніж 500–800 тис. молдаван, які займають територію 16 000 квадрат-

них верст. Етнографічний момент, отже, фігурував як головний аргумент на користь створення автономної Молдавської одиниці в межах УСРР чи в системі СРСР¹⁷. Стосовно більш реалістичної мотивації Г.Котовський та М.Фрунзе в розмовах із маршалом Радянського Союзу С.Будьонним висловлювалися так: «Лише молдавська республіка дасть можливість нашому народу побороти бідність і за допомогою російського пролетаріату побудувати світле життя»¹⁸.

Ознайомившись на початку лютого з доповідною запискою, члени політбюро ЦК КП(б) України після місячної перерви вирішили зосередити увагу на етнічній стороні проблеми. Адже існуюча практика районування базувалася на економічних показниках, а також виходила з кількості населення, що проживає на певній території. У резолюції III сесії ВУЦВК із питання адміністративно-територіального поділу УСРР від 16 жовтня 1922 р., було встановлено територію сільської адміністративної одиниці з кількістю населення не менше 1000 осіб, радянської волосної одиниці (району) від 25 тис. до 40 тис. осіб і повітової одиниці (округу) – від 400 тис. до 600 тис. осіб¹⁹. Окрім того в тезах «Про радянське будівництво», виголошених на VII Всеукраїнському з'їзді рад 9 грудня 1922 р., наголошувалося, що в основі нового господарсько-адміністративного поділу мають лежати усталені умови економічного тяжіння населення до певних пунктів, господарська цілісність району, умови зв'язку, шляхів сполучення та комунікацій, перспективи економічного розвитку району, а в інших випадках і національний склад населення²⁰. Тобто, етнічний аспект відігравав далеко не провідну роль на початковій стадії адміністративно-територіальної реформи радянської України. Коли політбюро ЦК КП(б)У 7 березня 1924 р. прийняло рішення про політичну доцільність створення молдавської автономії у складі УСРР, воно знайшло за потрібне переосмислити, зазначивши, що це питання має бути розглянуте повторно. Аргументацією слугувала необхідність проведення значної підготовчої роботи для вивчення етнічного складу населення, встановлення статусу автономії, визначення її територіальних меж, розподілу державного майна тощо. Зокрема, органам внутрішніх справ України було доручено визначити реальну чисельність молдавського населення і ступінь компактності його проживання для проектування кордонів майбутньої автономії (для чого було використано дані переписів 1897 та 1920 років).

Однак у ситуації, що склалася, ініціативу на себе знову взяв Г.Котовський. Із бійців та командирів 2-го кавалерійського корпусу він створив спеціальну комісію, яка зайнялася збиранням інформації на місцях. Обидві сторони надали в ЦК КП(б)У власні підрахунки, що мають значущу різницю, насамперед щодо чисельності молдавського населення в Подільській та Одеській губерніях. Можливість детально простежити розподіл результатів по губерніях, округах і районах, а також виділити розбіжності в результатах, про які йшлося вище, дає таблиця (див. табл. на стор.85).

В офіційній доповідній записці з питання районування місцевостей, заселених молдавською національністю, зазначалося, що дані, які зібрав Г.Котовський, перевищують статистичні відомості про кількість молдаван більше, ніж на 100 000 осіб, навіть у межах прикордонних із Бессарабією губерній (по Подільській губернії молдаван у 1897 і в 1920 рр. не переписували, їх зарахували до графи «інші», з огляду на малу кількість)²¹.

У квітні 1924 р. Конституційна комісія при ВУЦВК розглядала питання про створення молдавської автономії, але, зважаючи на відсутність достатніх матеріалів і суперечливості тих даних про Молдавію, якими володіла комісія, вирішення цього питання було відкладено. Центральній адміністративно-територіальній комісії при ВУЦВК, за участю ЦСУ та Одеського губвиконкому було доручено з'ясувати наявність молдавського населення в округах, районах і селах УСРР, зібрати відомості про мову, побут і життя молдаван.

З огляду на відсутність етнографічних і територіальних даних політбюро ЦК КП(б)У 18 квітня 1924 р. постановило вважати створення молдавської республіки недоцільним²². Проте, незважаючи на спротив багатьох державних діячів, зокрема М.О.Скрипника, НКВС було запропоновано продовжувати подальшу розробку питання про створення адміністративної одиниці з переважанням молдавського населення. Для цього рекомендувалося залучити до роботи комісію національних меншин при ВУЦВК.

У рамках проведення цієї роботи в травні 1924 р. на засіданні Одеської губернської адміністративно-територіальної комісії прийнято рішення направити у Центральну АТК матеріали, розроблені комісією національних меншин при губвиконкомі стосовно молдаванського району, а саме, щодо норм чисельності населення для національних районів (німців та молдаван), які пропонувалося зменшити до 20000 жителів для району і 500 жителів для сільрад²³ (РНК у серпні визнала доцільним зменшити ці норми до 10000 жителів – для району і 500 для сільрад)²⁴.

У червні 1924 року на засіданні секретаріату Одеського губкому партії було вирішено організувати при губпартшколі молдавське відділення для підготовки відповідних партійних та радянських працівників. У плані роботи агітпропу губкому на червень–серпень намічались заходи з оформлення та пошвавлення молдавської секції, організація курсів підготовки й перепідготовки вчителів для молдавських шкіл, випуск літератури молдавською мовою і т. д.²⁵

Але в Москві поспішали і на аргументи української сторони не зважали. Політичний аспект створення молдавської автономії чітко проглядається в постанові політбюро ЦК РКП(б) від 29 липня 1924 р. «Про Молдавську РСР» в якій говорилося про необхідність, передусім із політичних міркувань, виділення молдавського населення в спеціальну автономну республіку у складі УСРР і пропонувалося ЦК КП(б)У дати відповідні директиви українським радянським органам²⁶. Зрозуміло, що саме ця постанова й визначила форму державності в Молдавії на тому історичному етапі. Про хід робіт з організації молдавської автономної республіки ЦК КП(б)У у місячний термін мусило надати повідомлення в політбюро ЦК РКП(б). Головну роль у прийнятті цього рішення відіграв М.Фрунзе, якому доручили спостерігати за якнайшвидшим проведенням в життя цього питання. Його підтримали Й.Сталін, Л.Каменев та інші керівники СРСР, які потребували в цей час підтримки М.Фрунзе у боротьбі за владу.

12 серпня 1924 р. політбюро ЦК КП(б)У вирішило створити в Одесі організаційну комісію на чолі з А.Грінштейном. Їй доручалося попередньо визначити кордони автономії та опрацювати інші, пов'язані з утворенням нової республіки, питання. Почалася кампанія зі збирання підписів й організації мітингів на підтримку створення автономної республіки для того, щоб показати, що ідея виходить з низів, від молдавського населення, яке, нібито, бажає створити свою власну державу. Інспірований згори рух молдавського населення з метою утворення молдавської республіки поширюється, охоплюючи майже все Придністров'я. У молдавських селах Тея, Глинне, Токмазея, Слободзея й Григоріополь відбулися великі зібрання молдаван, які вилилися в маніфестації, що наполегливо вимагали організації автономної молдавської республіки. Така пропаганда, подекуди із заздалегідь складеними закликами й резолюціями, продовжувалася майже два місяці. Наголошуючи на масовості руху за утворення молдавської автономії, газета «Известия» заявила, що ця республіка народжується волею молдавського і немолдавського населення радянського Придністров'я.

На початку вересня 1924 р. із заявою про майбутнє створення молдавської радянської республіки виступив голова РНК УСРР В.Чубар, підкресливши, що робітники й селяни України будуть допомагати господарському, політичному та культурному розвитку Молдавії. Важливе місце в підготовці до створення Молдавської АСРР зайняла IV сесія Одеського губвиконкому, депутати якої не лише

Адмін.-тер. одиниця	Чисельність молдаван		
	перепис 1897 р.	перепис 1920 р.	дані Г.Котовського
Подільська губ.:			
1) Тульчинський округ			
1. Каменський р-н	–	–	18 001
2. В.-Косницький р-н	–	–	12 225
3. Пісчанський р-н	–	–	980
Усього	8135	–	31 206
Одеська губ.			
1) Балтський округ			
1. Балтський р-н	–	–	6231
2. Олексіївський р-н	–	6263	12 091
3. Валегуцуловський р-н	–	1235	4806
4. Рибницький р-н	–	2086	26 586
5. Троїцький р-н	–	56	5843
6. Ясиновський р-н	–	2550	2498
7. Крутянський р-н	–	1377	27 418
8. Ананьївський р-н	–	14 330	25 065
9. Бірзульський р-н	–	2919	11 020
Усього	–	30 816	121 558
2) Одеський округ			
1. Дубоссарський р-н	–	22 176	21 196
2. Захар'ївський р-н	–	1076	2094
3. Слободзейський р-н	–	26 179	33 106
4. Себриковський р-н	–	275	135
5. Григоріопольський р-н	–	9413	11 926
6. Біляєвський р-н	–	6884	8577
7. Яновський р-н	–	30	80
8. Березовський р-н	–	21	219
9. Тираспольський р-н	–	12 612	18 875
Усього	–	78 666	96 206
3) Первомайський округ	–	11 696	8374
4) Миколаївський округ	–	6909	13 885
5) Єлисаветградський округ	–	11 083	11 277
6) Херсонський округ	–	105	891
Усього	–	139 275	283 391
Катеринославська губ.			
1) Олександрійський округ			
1. Аджамський р-н	–	7991	–
2. Користовський р-н	–	9438	–
3. Знам'янський р-н	–	5612	–
Усього по губ.	–	23 041	–
По Подільській та Одеській губ.	–	147 410	283 398
Усього по УСРР		170 451	–

вітали та схвалювали ідею появи радянської Молдавії, а й виявили бажання допомогти молдавському народу у звільненні від румунської окупації та в побудові соціалістичного суспільства.

Таким чином, до кінця вересня 1924 р. були вирішені основні питання підготовки створення молдавської автономії. 19 вересня 1924 р. ЦК КП(б)У прийняв розгорнуте рішення про створення у складі України Молдавської АСРР, а вже за тиждень ця постанова отримала схвалення на засіданні Політбюро ЦК РКП(б).

«Підтримуючи прохання молдавських трудящих, партійних і радянських органів Лівобережної Молдавії про створення Молдавської СРР», Раднарком УСРР виніс це питання на розгляд III сесії ВУЦВК VIII скликання, що відбулася 8–12 жовтня 1924 р. у Харкові²⁷.

Юридичне оформлення створення Молдавської АСРР відбулося 12 жовтня 1924 р. на III сесії ВУЦВК восьмого скликання. Підсумковий документ щодо цього мав такий вигляд: «Беручи до уваги твердо виражену волю робітників та селян радянської Молдавії й виходячи з непохитних основ Конституції Союзу РСР, III сесія Всеукраїнського центрального виконавчого комітету VIII скликання постановила: утворити в складі Української Соціалістичної Республіки Автономну Молдавську Соціалістичну Радянську Республіку»²⁸.

10 травня 1925 р. IX Всеукраїнський з'їзд рад затвердив Конституцію Молдавської АСРР. Він же виніс у Конституцію України ряд змін та доповнень. У резолюції з'їзду «Про зміни Конституції УСРР» підкреслювалося: «Намагаючись створити вільну й добровільну, а відповідно, тим більше повну та міцну єдність трудящих всіх національностей, що населяють Українську Соціалістичну Радянську Республіку, й визнаючи повністю право всіх націй на самовизначення аж до відокремлення, Українська Соціалістична Радянська Республіка, беручи до уваги твердо виражену волю молдавського народу на оформлення свого державного буття в складі УСРР, об'єднується з ним на принципах утворення в складі УСРР Автономної Молдавської Соціалістичної Радянської Республіки, що управляється на підставі особливої Конституції, остаточно утвердженої, після схвалення її Все молдавським з'їздом робітничих, селянських і червоноармійських депутатів, Всеукраїнським з'їздом Рад робітничих, селянських і червоноармійських депутатів»²⁹. Отже, Конституція України задекларувала право молдавського народу на самовизначення.

Свій політичний програш, пов'язаний з утворенням молдавської автономії, влада радянської України відчула вже у 1940 р., коли у зв'язку з утворенням союзної молдавської республіки довелося розв'язувати проблеми територіального розмежування між УРСР та Молдавською РСР. Але поки існував Радянський Союз, проблемі кордонів ніхто не надавав серйозного значення. Ситуація змінилася у 1990 р., коли прорумунськи налаштовані політичні еліти Молдови оголосили утворення свого часу молдавської автономії «незаконним» і «неправочинним» породженням радянського режиму. Із того часу триває гострий конфлікт між прихильниками і противниками об'єднання Молдови й Румунії в одну державу, який уже коштував сотень життів і на сьогодні є далеким від розв'язання.

¹ *Афтенюк С.Я.* Ленинская национальная политика Коммунистической партии и образование советской государственности молдавского народа. – Кишинёв, 1971.

² *Репида А.В.* Образование Молдавской АССР. – Кишинёв, 1974.

³ *Виленский Б.В.* Образование Молдавской Советской Социалистической республики. – К., 1951.

⁴ *Боєчко В.Д., Ганжа О.І., Захарчук Б.І.* Формування державних кордонів України (1917–1940 рр.). – К., 1991.

⁵ *Стькалин А.* Ещё одна восточнославянская национально-государственная традиция? Полемиические заметки // Неприкосновенный запас. – 2009. – №1. – С.275.

⁶ Там же.

- ⁷ Politica de moldovenizare în RASS moldovenească. Culegere de documente și materiale. – Chișinău 2004. – А.31
- ⁸ Ibid. – А.30.
- ⁹ Образование Молдавской ССР и создание Коммунистической партии Молдавии: Сб. док. и мат. – Кишинёв, 1984 – С.45.
- ¹⁰ Там же. – С.55.
- ¹¹ Стремидловский С. Приднестровье определяет свою судьбу // Российские вести. – 2006. – 30 августа – 6 сентября.
- ¹² Там же.
- ¹³ Виленский Б.В. Образование Молдавской Советской Социалистической республики. – К., 1951.
- ¹⁴ Образование Молдавской ССР и создание Коммунистической партии Молдавии. – С.46.
- ¹⁵ Там же. – С.64.
- ¹⁶ Там же. – С.45.
- ¹⁷ Politica de moldovenizare în RASS moldovenească. Culegere de documente și materiale. – А.30.
- ¹⁸ Образование Молдавской ССР и создание Коммунистической партии Молдавии. – С.44.
- ¹⁹ Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. – Ф.1. – Оп.2. – Спр.665. – Арк.1.
- ²⁰ Там само. – Арк.5.
- ²¹ Там само. – Спр.1813. – Арк.80 зв.
- ²² Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф.1. – Оп.6. – Спр.48. – Арк.65.
- ²³ Там само. – Оп.2. – Спр.1068. – Арк.28.
- ²⁴ Там само. – Спр.1815. – Арк.14.
- ²⁵ Государственно-правовые акты Молдавской ССР (1924–1941 гг.). – Кишинёв, 1963. – С.4.
- ²⁶ Образование Молдавской ССР и создание Коммунистической партии Молдавии. – С.55.
- ²⁷ Репида А.В. Образование Молдавской АССР. – С.103.
- ²⁸ Образование Молдавской ССР и создание Коммунистической партии Молдавии. – С.85.
- ²⁹ Съезды Советов Союза ССР, союзных и автономных советских социалистических республик: Сб. док. – Т.V. – Москва, 1964. – С.150.

The article is dedicated to the explanation of causes and process of the formation of the Moldavian Autonomous Soviet Socialist Republic, the problems which emerged in course of realization its political project and soviet methods of their decision.

І.І.Дерейко*

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ТА МАТЕРІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦІЙНИХ СТРУКТУР І ПІДРОЗДІЛІВ У РАЙХСКОМІСАРІАТІ УКРАЇНА

У статті розглянуто причини, умови і результати залучення українців до формувань німецької поліції в райхскомісаріаті Україна, їх інституційне оформлення, матеріальне забезпечення та побутові обставини проходження служби. Проаналізовано рівень ефективності системи допоміжної поліції, її роль у функціонуванні окупаційного режиму.

Дослідження Другої світової війни, зокрема, періоду окупації українських земель нацистською Німеччиною, завжди посідали особливе місце у вітчизняній історіографії і мали високий суспільний рейтинг. В ідеологічній конструкції радянської доби вони стали одним із наріжних каменів, оскільки обслуговували аксіому про «морально-політичну єдність радянського народу». Із цієї тези випли-

* Дерейко Іван Іванович – канд. іст. наук, наук. співроб. відділу історії України періоду Другої світової війни Інституту історії України НАНУ.